

Asia C-156/24**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

28.2.2024

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Corte suprema di cassazione (Italia)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

2.2.2024

Valittaja:

STM srl

Vastavalittaja:

Ministero della Giustizia

Pääasian kohde

Kassaatiovalitus tuomiosta, jonka mukaan asetuksen (decreto legislativo) nro 231/2002 mukaisia viivästyskorkoja ei voitu soveltaa, vaikka syyttäjänvirastolle (Procura della Repubblica) vuokrattujen kuuntelulaitteiden vuokran maksu oli viivästynyt, koska osapuolten (vuokranantajana toimineen yrityksen ja oikeusministeriön) välistä oikeussuhdetta ei voida pitää kaupallisena toimena.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

SEUT 267 artiklan mukainen ennakkoratkaisupyyntö, joka koskee unionin oikeuden, erityisesti SEU 4 artiklan 3 kohdan, perusoikeuskirjan 47 artiklan sekä direktiivin 2011/7/EU 2 artiklan 1 ja 2 alakohdan ja 10 artiklan 1 kohdan, tulkintaa

Ennakkoratkaisukysymykset

1) Onko SEU 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua vilpittömän yhteistyön periaatetta, Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistettua tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevaa perusoikeutta sekä direktiiviä 2011/7/EU, erityisesti sen 2 artiklan 1 ja 2 alakohtaa, tulkittava siten, että ne ovat esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle tai käytännölle, jossa i) palvelut, joita vuokranantajat suorittavat korvausta vastaan syyttäjänvirastojen pyynnöstä, suljetaan direktiivissä tarkoitettun ”kaupallisen toimen” määritelmän ulkopuolelle ja ii) näin ollen direktiivissä tarkoitettua korkosääntelyn ulkopuolelle suljetaan vuokranantajien saatavat, jotka perustuvat syyttäjänvirastojen lukuun suoritettuihin palveluihin?

2) Onko SEU 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua vilpittömän yhteistyön periaatetta, Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistettua tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevaa perusoikeutta sekä direktiiviä 2011/7/EU, erityisesti sen 10 artiklan 1 kohtaa, tulkittava siten, että ne ovat esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle tai käytännölle, jossa ei säädetä määräajasta, jonka kuluessa palveluntarjoajalle maksettavat palkkiot on suoritettava, ja/tai jossa säädetään, että tällaisiin oikeuksiin voidaan vedota ainoastaan käyttämällä tasavallan presidentin asetuksessa nro 115/2002 (oikeudenkäyntikuluista annettu yhtenäissäädös) säädettyjä oikeussuojakeinoja, erityisesti vain suorittamismääräyksen vastustamista koskevaa oikeussuojakeinoa?

Unionin oikeussäännöt, joihin viitataan

Kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta 29.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/35/EY: johdanto-osan viides, seitsemäs ja yhdeksäs perustelukappale

Kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta 16.2.2011 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/7/EU: 2 artiklan 1 ja 2 alakohta, 10 artiklan 1 kohta sekä johdanto-osan kolmas ja neljäs perustelukappale

Euroopan unionin perusoikeuskirja (jäljempänä perusoikeuskirja): 47 artikla

Kansalliset säännökset, joihin viitataan

9.10.2002 annettu asetus (decreto legislativo) nro 231 – Kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta annetun direktiivin 2000/35/EY täytäntöönpano (Italian tasavallan virallinen lehti (jäljempänä GURI) nro 249, 23.10.2002) (jäljempänä asetus nro 231/2002), sellaisena kuin se on muutettuna 9.11.2012 annetulla asetuksella (decreto legislativo) nro 192 – Muutoksia 9.10.2002 annettuun asetukseen nro 231 kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta annetun direktiivin 2011/7/EU saattamiseksi

täysimääräisesti osaksi kansallista oikeutta 11.11.2011 annetun lain nro 180 (GURI nro 267, 15.11.2012) 10 §:n 1 momentin mukaisesti: 1–5 §

30.5.2002 annettu tasavallan presidentin asetus nro 115 – Oikeudenkäyntikuluja koskevista säännöksistä ja määräyksistä annettu yhtenäissäädös (GURI nro 139, 15.6.2002, liite (supplemento ordinario)) (jäljempänä TUSG):

168 §: ”1. Tuomarin avustajien palkkioiden – – maksaminen tapahtuu asiaa käsittelevän tuomarin antamalla perustellulla maksamismääräyksellä. 2. Määräys annetaan tiedoksi palkkion saajalle ja asianosaisille, syyttäjää mukaan luettuna, ja se on väliaikaisesti täytäntöönpanokelpoinen – –.”

168 bis §: ”1. 1.8.2003 annetun asetuksen nro 259 96 §:ssä tarkoitettujen palvelujen kulujen ja näiden palvelujen käyttöön liittyvien kulujen maksaminen tapahtuu viipymättä kuuntelutoimenpiteitä pyytäneen tai niistä päättämistä koskevan luvan täytäntöön panneen syyttäjän antamalla maksamismääräyksellä. – – 3. Maksamismääräystä voidaan vastustaa 170 §:n mukaisesti” ja

170 §: ”1. Tuomarin avustajan hyväksi annettua maksamismääräystä – – voivat vastustaa maksun saaja ja oikeudenkäynnin asianosaiset, syyttäjää mukaan luettuna. Vastustamisesta säädetään 1.9.2011 annetun asetuksen nro 150 15 §:ssä.”

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Ensimmäisenä oikeusasteena toiminut Tribunale di Catanzaro (Catanzaron alioikeus, Italia) antoi maksamismääräyksen, jolla Italian oikeusministeriö velvoitettiin maksamaan STM srl -yhtiölle tietyt määrät asetuksen nro 231/2002 4 ja 5 §:n mukaisine viivästyskorkeineen vastikkeena siitä, että kyseinen yhtiö oli vuokrannut useille syyttäjänvirastoille (Procura della Repubblica) telekuunteluun ja tekniseen kuunteluun käytettäviä elektronisia laitteita.
- 2 Oikeusministeriö vastusti maksamismääräystä kyseisessä tuomioistuimessa, joka kumosi maksamismääräyksen tuomiolla ja vahvisti STM:lle saatavan, johon ei sisältynyt viivästyskorkeaa. Se nimittäin katsoi, etteivät kuunteluun ja tekniseen tarkkailuun liittyvät palvelut olleet kaupallisia toimia, joista maksetaan asetuksessa nro 231/2002 säädettyjen perusteiden mukaisesti, vaan tuomarin avustajien toimenpiteitä, joista maksetaan TUSG:n 168 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä säädettyjen perusteiden mukaisesti.
- 3 Tästä ensimmäisen oikeusasteen tuomiosta valitettiin ylioikeuteen, joka vahvisti tuomion. STM teki ylioikeuden tuomiosta kassaatiovalituksen ennakkoratkaisupyynnön esittäneelle tuomioistuimelle.

Pääasian asianosaisten keskeiset lausumat

- 4 **Valittajana olevan STM srl -yhtiön mukaan** sen tarjoama laitteiden vuokrauspalvelu on direktiivissä 2011/7/EU tarkoitettu kaupallinen toimi, koska kyse on palvelujen suorittamisesta korvausta vastaan, ja siihen on siten sovellettava viivästyskorkoa, jos maksu viivästyy.
- 5 Se, että palvelun tilaajana on syyttäjänvirasto, ei valittajan mukaan muuta tätä asiaa. Valittaja nimittäin katsoo, että antaessaan luvan kuuntelulaitteiden käyttöön syyttäjänvirasto tosiasiallisesti hyväksyy palvelun tarjoavan yrityksen tarjouksen, jolloin syyttäjänviraston ja STM:n välille syntyy sopimussuhde, johon sovelletaan tavanomaisia velvoite- ja sopimusoikeudellisia sääntöjä.
- 6 Vaikka syyttäjänviraston ja STM:n suhteen katsottaisiin päinvastoin olevan julkisoikeudellinen suhde, jolloin maksun perusteena olisi oikeudenkäyntikuluja koskeva lakisääteinen velvollisuus, vuokranantajalle olisi joka tapauksessa myönnettävä viivästyskorko ja sen olisi voitava vaatia saatavaansa muillakin keinoilla kuin TUSG:ssa nimenomaisesti säädetyllä oikeuskeinolla eli suorittamismääräyksellä (decreto di liquidazione). Vaikka tällainen määräys nimittäin annettaisiin, a) siitä ainoastaan ilmoitettaisiin asianosaiselle sen sijaan, että se annettaisiin tiedoksi oikeaksi todistettuna jäljennöksenä, mikä tarkoittaa sitä, että jos velkoja haluaa panna sen täytäntöön, sen on ensin saatava siitä täytäntöönpanokelpoinen jäljennös ja maksettava etukäteen sen kulut, b) siinä ei oteta kantaa korkoihin (lain mukaisesti tai viivästyskorkoihin) ja c) sitä on mahdollista vastustaa ainoastaan TUSG:n 170 §:n mukaisesti. Lisäksi d) suorittamismääräyksen antamiselle ei ole säädetty määräaikaa.
- 7 **Oikeusministeriö** sen sijaan katsoo yhtäältä, että yksityisten laitteiden käyttöä koskevan luvan antamisessa on kyse viranomaisen julkisen vallan käytöstä, ja toisaalta, ettei syyttäjällä ole toimivaltaa tehdä sopimuksia viranomaisen lukuun.

Tiivistelmä ennakkoratkaisupyyntöön perusteista

- 8 Ennen vuotta 2004 Italian lainsäädännössä ei ollut nimenomaisia säännöksiä siitä, miten teknisen kuuntelun kustannukset kohdennetaan. TUSG:n 5 §:n 1 momentin i-bis kohdassa, joka lisättiin TUSG:hen lailla nro 311/2004, todettiin, että sekä jäljittämistoimenpiteitä, joita puhelinoperaattorit ovat lain mukaan velvollisia suorittamaan, että näihin toimenpiteisiin liittyviä toimenpiteitä koskevat kulut ovat kuluja, jotka valtio maksaa ennakkoon mutta voi sitten periä takaisin. Molempien edellä mainittujen kulutyyppejen osalta TUSG:n 168 bis §:ssä, joka lisättiin asetuksella (decreto legislativo) nro 120/2018, säädettiin, että ne maksetaan TUSG:n 168 §:n mukaisesti tuomioistuimen päätöksellä.
- 9 Corte di cassazione (ylin oikeus, Italia) vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tämä ratkaisu osoittaa lainsäätäjän halunneen a) katsoa yksityistenkin toimijoiden harjoittaman laitevuokrauksen ja mahdolliset tällaisten laitteiden käyttöön erikoistuneen henkilöstön palvelut tiiviisti rikosprosessiin kuuluviksi tekijöiksi ja

b) katsoa niihin liittyvät kulut ylimääräisinä kuluina oikeudenkäyntikuluiksi eli kuluiksi, joista ei voida vapaasti neuvotella, sekä maksamisvaiheen että vastustamisvaiheen osalta. Tämän kannan mukaan kyseiset kulut voi näin ollen maksaa yksinomaan asiaa käsittelevä syyttäjä, ”viipymättä” (168 bis §), tekemällä tästä perustellun päätöksen, josta tulee lopullisesti täytäntöönpanokelpoinen, ellei sitä vastusteta TUSG:n 170 §:n mukaisesti ja joka muodostaa TUSG:n 171 §:n mukaisesti kyseisen kulun maksuperusteen.

- 10 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen näkemyksen mukaan tällainen lähestymistapa uhkaa kuitenkin rajoittaa vuokranantajan tehokasta oikeussuojaa, koska yksinomaan TUSG:hen kohdistuvat viittaukset eivät jätä vuokranantajalle mahdollisuutta ajaa tarvittaessa saatavaansa koskevia vaatimuksia kanteella, jolla vaaditaan tuomioistuinta antamaan maksamismääräys. Näin ollen nyt tarkasteltavassa asiassa valittajana olevan yhtiön kaltaisella yhtiöllä ei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan ole oikeutta viivästyskorkoon, vaan sen on kestettävä usein huomattaviakin viivästyksiä ennen kuin sen perustellut vaatimukset vahvistetaan (TUSG:ssa ei säädetä mitään määräaika, jonka kuluessa toimivaltaisen tuomioistuimen on annettava suorittamismääräys); tällaisella yhtiöllä ei sen mukaan myöskään ole asiakirjaa, jonka nojalla se voisi ryhtyä toimiin saatavansa turvaamiseksi silloinkaan, kun se on vahvistettu (suorittamismääräystä ei toimiteta kokonaisuudessaan), ja tällainen yhtiö voi kyseenalaistaa suorituksen määrän ainoastaan TUSG:n 170 §:ssä nimenomaisesti säädettyillä menettelyillä.
- 11 Nämä Corte di cassazioneen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä aiheutuvat seuraukset saavat ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen epäilemään, onko kyseinen oikeuskäytäntö yhteensopiva unionin oikeuden kanssa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan voidaan nimittäin havaita a) mahdollinen ristiriita kaupallisissa toimituksissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumista koskevan unionin sääntelyn kanssa, sellaisena kuin se on saatettu osaksi kansallista oikeutta, ja b) direktiivin 2011/7 10 artiklan 1 kohdan, jonka mukaan velkojan olisi voitava saada täytäntöönpanoasiakirja 90 päivän kuluessa suorittamismääräyksen ajankohdasta, nimenomainen rikkomus sekä c) ristiriita tehokkaita oikeussuojakeinoja ja puolueetonta tuomioistuinta koskevan perusoikeuden (perusoikeuskirjan 47 artikla) kanssa.

Näin ollen ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää unionin tuomioistuinta asianomaisen sääntelyn tulkintaa.

- 12 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että valittajan tekemän kantelun johdosta Italiaa vastaan on vireillä SEUT 258 artiklan mukainen rikkomusmenettely (INFR (2021) 4037): Euroopan komissio nimittäin katsoo, että kun Italian lainsäädännössä kyseisten laitteiden vuokraamista ei pidetä kaupallisena toimena, palvelua tarjoavat yhtiöt jätetään siinä vaille maksuviivästysdirektiiviin perustuvaa suojaa.

Kyseisen menettelyn ja vuokranantajayritysten ja syyttäjänvirastojen välisen riita-asian laajuuden huomioon ottaen asiassa pyydetään ennakkoratkaisupyynnön nopeutettua käsittelyä.

TYÖASIAKIRJA